

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpanoa koskeviksi laeiksi

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunto

Yleinen osa

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpanoa koskeviksi laeiksi (myöhemmin HE -luonnos). Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa.

Yleistä tietosuoja-asetuksen¹ soveltaminen on alkanut 25.5.2018. Valmisteltaessa ja säädettäessä henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä, on yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavat reunaehdot otettava siten huomioon. Kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain niiltä osin, kuin se asetuksessa nimenomaisesti sallitaan ja on välttämätöntä yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten täydentämiseksi. Kansallinen liikkumavara pohjautuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin sekä erityisten henkilötietoryhmien osalta 9 artiklan 2 kohdan alakohtiin sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen osalta 10 artiklaan. Lisäksi asetuksessa on useita artiklakohtaisia tarkennuksia kansallisesta liikkumavarasta. Lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen asetettuun tavoitteeseen nähden. Lainsäädännön on oltava myös selkeää, täsmällistä ja sen soveltamisen on oltava ennakoitavaa.

Säädettäessä henkilötietojen käsittelystä kansallisella lailla tietosuoja-asetuksen antaman liikkumavaran puitteissa, käsittelyn oikeusperuste voi sisältää 6 artiklan 3 kohdan mukaan erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa:

- yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta;
- käsiteltävien tietojen tyyppiä;
- asianomaisia rekisteröityjä,
- yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa;
- käyttötarkoitussidonnaisuutta;

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus)

- säilytysaikoja; sekä
- käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet.

Yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavien reunaehtojen lisäksi esitysluonnosta on arvioitava perustuslakivaliokunnan käytännön valossa. Perustuslain 10 §:n 1 mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Sääntelyn on oltava täsmällistä sekä tarkkarajaista. Henkilötietojen suojan kansallisen perusoikeussuojan tulkinnaasta suhteessa EU:n tietosuoja-asetukseen perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 38/2016 vp seuraavaa: ”Valiokunnan käsityksen mukaan estettä ei ole sille, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös asianmukaisesti laaditulla yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla”.

Komissio on asetuksen täytäntöönpanoa koskevan työn yhteydessä toistuvasti painottanut, että kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin rajatusti. Tietosuoja-asetuksen määritelmiä ei saa myöskään määritellä uudelleen ja asetustekstin suoraa toistamista tulee välttää. Kaikessa kansallisessa lainsäädännössä on huomioitava asetusinstrumentin tarkoitus eli se, että asetusta tulee soveltaa yhdenmukaisesti jäsenvaltioissa. Kansallinen asetusta tarkentava lainsäädäntö voi vaarantaa tämän keskeisen tarkoituksen.

HE -luonnoksesta esitettävät huomiot rajataan henkilötietojen suojan kannalta keskeisiin säännösehdotuksiin, joita ovat erityisesti 38§ koskien kuorma- ja linja-autonkuljettajan ammattipätevyyttä koskevien asiakirjojen säilyttämistä laissa liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta sekä ajokorttilakiin tehtävien muutosten osalta erityisesti autokoulun valvontaa koskeva 81§. HE-luonnoksen mukaan pääsy valvontaverkkoon on suojattava ja jäsenvaltioiden on varmistettava, että henkilötietojen käsittely suoritetaan yksinomaan tämän direktiivin ja erityisesti tässä direktiivissä vahvistettujen koulutusvaatimusten noudattamisen todentamiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 mukaisesti. Tietosuojavaikuttetun toimisto ei tässä yhteydessä lausu yleisemmin valvontaverkkoa koskevan sääntelyn yhdenmukaisuudesta yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa, vaan pitäytyy huomioissaan edellä mainittujen säännösehdotusten tarkasteluun.

Yksityiskohtaiset huomiot

Laki liikenteen palveluista annettu lain muuttamisesta 38§

Lain kohta määrittää, että

”... koulutuskeskuksen tulee säilyttää myös perustason ammattipätevyyskoulutuksen asiakirjat. Koulutuskeskuksen on säilytettävä kaikkea koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot, joita ovat esimerkiksi suoritettua koulutusta tai koetta koskevat todistukset ja muut koulutusta koskevat asiakirjat, joissa on tietoja esimerkiksi asiakkaan suorittamien koulutusten päivämääristä ja aihealueista. Tietojen säilyttämisvelvoite koskee myös sähköisessä muodossa olevia tietoja.”

Ehdotettu lainkohta edellyttää koulutuskeskusten säilyttävän ”kaikkea koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot”. Lainkohta on muotoiltu siten, että se koskee määräämättömästi määrää koulutusta koskevia tietoja. Kansallisella lailla ei voida säätää yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita laajemmasta oikeudesta henkilötietojen käsittelyyn. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1

kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista niiden käsittelytarkoituksiin nähden. Säännösehdotuksesta tai sen perusteluista ei käy ilmi, mitä *kaikki koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot* pitävät sisällään ja minkä vuoksi kaikkien tietojen säilyttäminen on tarpeellista. Pykäläluonnoksessa ehdotettu velvoite kaikkien koulutuksen järjestämistä koskevien tietojen säilyttämisestä ei siten näytä olevan yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen. Ei ole perusteltua säätää rekisterinpitäjälle velvoitetta kaikkien mahdollisten koulutuksen järjestämistä koskevien tietojen säilyttämiseen ainoastaan varmuuden vuoksi.

Ehdotuksesta ja sen perusteluista ei suoraa ilmene, mitä henkilötietoja tässä lain kohdassa tarkoitetun koulutuskeskuksen on määrä käsitellä. Tietosuojavaltuutetun toimisto pyytää arvioimaan, sisältääkö kyseiset tiedot yleisen tietosuoja-asetuksen 9(1) artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoryhmiä, kuten tietoja koulutettavan terveydentilasta.

Mikäli käsiteltävät tiedot sisältävät 9(1) artiklan mukaisia henkilötietoja, tulee koulutuskeskuksella olla lähtökohtaisesti 9(2) artiklan mukainen käsittelyperuste niin henkilö- tietojen säilyttämiselle kuin muulle käsittelylle.

Ajokorttilakiin tehtävät muutokset, erityisesti autokoulun valvontaa koskeva 81§

HE-luonnoksessa autokoulun valvontaa koskevaan pykälään tehtäisiin em. direktiivistä riippumaton muutos. Pykälän mukaan autokoulujen ja muiden pykälän soveltamisalaan kuuluvien tahojen on pidettävä kirjaa oppilaistaan ja heille annetusta opetuksesta, opetuksessa käytetyistä ajoneuvoista, opetustavasta ja opetuksesta annetuista opetustodistuksista (niin kutsuttu oppilaskirjanpito). Tiedot kirjattaisiin niin, että ne ovat yhdistettävissä henkilöön oppilaan koko nimen ja henkilötunnuksen avulla.

Ajokorttilakiin tehtävän muutoksen seurauksena autokoulujen ja muiden oppilaskirjanpidon sisältämien henkilötietojen käsittelyperusteeksi tulisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) artiklan mukainen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen.

Käsittelyn oikeusperusteen arvioinnista

Ehdotuksessa on todettu, että ajokorttilakiin tehtävä lisäys (81§) perustaisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) mukaisen käsittelyperusteen. Tätä koskeva arvio on kuitenkin puutteellinen.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittelystä

HE-luonnoksen mukaan oppilaskirjanpidon yhteydessä käsiteltävät henkilötiedot eivät lähtökohtaisesti sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Joitakin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saatetaan kuitenkin käsitellä, kuten aiempiin ajo-oikeuksiin liittyviä erityisehtotietoja, joista käy välillisesti ilmi henkilön terveydentilaa koskevia tietoja.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisten henkilötietojen käsittelylle tulee olla asetuksen 9(2) artiklan mukainen käsittelyperuste. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo tätä koskevan arvioinnin olevan puutteellinen. HE -luonnoksesta ei käy esimerkiksi ilmi, koskisiko ehdotettu pykälä muitakin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja kuin terveyttä koskevia tietoja. HE -luonnoksessa esitetään, että ajokorttilain oppilaskirjanpitoa koskeva henkilötietojen käsittely perustuisi tietosuojalain 6 § 1 momentin 2 kohtaan ja se olisi sallittua saman lain 6 § 2 momentin sallimisperusteiden perusteella. Tätä koskevaa arviota tulisi niin ikään täydentää.

Tietosuojavaltuutetun toimisto korostaa, että yksinomaan nyt ehdotetun säännöksen ja sen perusteluiden perusteella erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely ei voi perustua 6 §:n 1 mom. 2 kohtaan. Tietosuojalain 6 §:n 1 mom. 2 kohta on säädetty yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1(g) -alakohdan jäsenvaltioille antaman kansallisen harkintamarginaalin perusteella. Sanotun yleisen tietosuoja-asetuksen alakohdan mukaan henkilötietoja voi käsitellä tärkeää yleistä etua koskevasta syystä jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, *edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi*. Oikeuskansleri on eduskunnan perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa 11.04.2018 (Dnro OKV/11/21/2018) kiinnittänyt huomiota siihen, että edellä mainittuja vaatimuksia ei ole nimenomaisesti sisällytetty nyt jo hyväksytyyn tietosuojalakiin.

Valmisteltaessa ja säädettäessä erillislakeja, jotka sisältävät henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä, on ehdotettua sääntelyä siten arvioitava yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g) alakohdan tarkoittaman tärkeän yleisen edun ja oikeasuhtaisuuden kannalta, jos käsittelyn katsotaan perustuvan tietosuojalain 6 §:n 1 mom. 2 kohtaan.

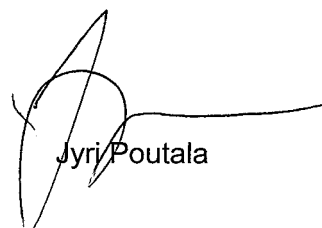
Hallintovaliokunta on kiinnittänyt asiaan erityistä huomiota tietosuojalaista antamassaan mietinnössä (HaVM 13/2018 vp). Valiokunta on korostanut, *että säätämisen tarve tärkeää yleistä etua koskevasta syystä ja käsittelyn oikeasuhtaisuus tavoitteeseen nähden tulee arvioida ja perustella kunkin erityislain säätämisen yhteydessä. Tältä osin kyse ei ole tavanomaisesta lainsäätäjän harkinnasta, vaan liittyy tietosuoja-asetuksen oikeudellisesti velvoittavan vaatimuksen toteuttamiseen*.

Apulaistietosuojavaltuutettu

Anu Talus

Ylitarkastaja

Jyri Poutala